

Dějiny kultury

Zkouška – prezentace vybraného období dějin

Mgr. et Mgr. Michal Škerle
Katedra občanské výchovy

Témata prezentací

1. Antické umění
2. Románské umění - Pfefferová
3. Gotika - Slezáková
4. Renesance a manýrismus - Mikušová
5. Baroko - Svobodová

Architektura, sochařství, malířství, hudba (tam, kde je to možné)

Prezentace bude na 45 min vyučovací hodiny + 25 min prezentace této prezentace před třídou

Dějiny kultury v systému vzdělávání

- navazuje na literaturu a dějepis
- poznatky z těchto předmětů prohlubuje a uvádí do širších souvislostí
- dějiny kultury představují pomoc při přípravě na studium některých humanitních oborů
- poskytují základní informace pro cestování po světě
- prohlubují vnímání a úctu k uměleckým projevům a zvyšují vlastní sebevědomí vzdělaného člověka
- *my se budeme zabývat pouze evropskou kulturou*

Definice kultury

- z latinského colere = pěstovati, vzdělávati
- je výtvořem člověka a odlišuje člověka od ostatních živých bytostí
- *Kultura je složitý celek, zahrnující soubor vědomostí, názorů, umění, morálky, práva, obyčejů a jiných zvyků, jež člověk nabył jako člen společnosti. (E. B. Tylor)*
- Kultura jako společný způsob života, tedy cítění, myšlení, chtění a konání, jehož důsledkem je společný životní styl.
- Ten by nebył možný bez společného uznávání týchž životních zásad a hodnot, které představují ucelený soubor zakládajících principů kultury.

Prvky a složky kultury

- **Kulturní rys** = určitý prvek národní kultury (abeceda, kroj)
- **Kulturní komplex** = soubor kulturních prvků vzájemně příbuzných a logicky uspořádaných (vše co se týká krojů)
- Celý soubor kulturních rysů a kulturních komplexů jednoho národa je jeho kultura
- **Kulturní okruh** = oblast, kde určitá kultura převládá
- Lidé z rozdílných kulturních okruhů mívají odlišné názory i na základní společenské věci (vztah muže a ženy).
- Rozdílné kulturní okruhy a vzájemné averze mohou být v budoucnu zdrojem konfliktů.

Hlavní světové velké kultury

- Západní (evropský, Severní Amerika)
- Konfuciánská
- Japonská
- Islámská (arabská, turecká, malajská)
- Hinduistická
- Slovansko – pravoslavná
- Latinskoamerická
- Africká

Dělení kultury podle různých hledisek

- Z hlediska periodizačního
 - pravěk, starověk, středověk, novověk, moderní umění
- Z hlediska geografického
 - Evropská, euroamerická, africká, Dálný východ,...
- Z hlediska periodizačního i geografického
 - antické Řecko, středověká Francie,...
- Světonázorová hlediska
 - křesťanství, islám,...
- Z hlediska národnostního
 - česká, čínská, řecká,...

Základy naší kultury

- Prázáklad naší kultury byl vytvořen již ve starověku jedinečnou syntézou tří elementů:

Řecká filozofie (úcta k rozumu a vzdělanosti)

Římské právo (smysl pro právo a organizaci)

Křesťanská etika (humanismus)

Funkce kultury

- Kultura představuje *ochranou klenbu nad lidským rodem*
- Každá generace přejímá kulturu té předchozí, přidává k ní svůj podíl a tím chrání fungování života v lidské společnosti
- Pro jedince představuje kultura jedinou formu jeho **nesmrtelnosti**
- Západní kultura vychází z kladného vztahu k životu a snahou **žít dobře a plně**

Rozmnožování a propagace kultury

- Rozmnožování pomocí **výchovy** – probíhá v rodině a škole
 - velmi ovlivněno prostředím – sociální determinace
 - předmětem výchovy je dítě
- důležitou roli v propagaci hrají **média**
 - **noviny**
 - **časopisy**
 - **rozhlas a televize**
 - **Internet**
- nositelem kultury je **umění**, jeho funkce je ale primárně estetická
- v šíření duchovní kultury hraje velkou roli také náboženství

Oblasti kulturního života

- kulturu rozlišujeme na **hmotnou** (materiální) a **duchovní**
- všechny složky duchovní kultury by měly být podřízeny **mravnosti** (např. politická kultura)
- hmotná kultura se týká i užitkových věcí
- v hmotné kultuře se často věci odvíjí podle **módy**
 - je to krátkodobý estetický názor velké části lidstva na vnější formy života
 - v některých oblastech je však móda nežádoucí – ve vědě, politice nebo umění
- Nejvyšší formou duchovní kultury je umění (cit) a věda (rozum)

Estetická výchova

- Je nedílnou součástí cílevědomého formování osobnosti
- Estetické potřeby patří k tzv. vyšším potřebám člověka
- Jejich úroveň je ukazatelem kulturní úrovně jedince a společnosti – rozvíjejí se právě a především estetickou výchovou (výtvarná, hudební, pohybová, literární)
- Obsahem EV je rozvíjení a upevňování estetických vztahů člověka k přírodě, životu a umění
- Cílem a smyslem EV je rozvíjet estetický cit, pěstovat potřebu styku s estetickými hodnotami , poznávat vynikající umělecká díla všech druhů, rozvíjet estetická kritéria, tříbit estetické návyky

- EV se neuskutečňuje izolovaně ve formě učebního předmětu, ale v souvislosti s celým výchovně vzdělávacím procesem, zejména prostřednictvím hudební a výtvarné výchovy.
- Na některých středních školách již existuje samostatný předmět dějiny kultury
- Vliv na EV mají také předměty dějepis, český jazyk a literatura, cizí jazyky a jistě i občanská výchova

Umění

- definic je mnoho, formulace je obtížná
- umění není jen to, co nalezneme v muzeích a galeriích, ale je v podstatě ve všem, co děláme k potěšení smyslů
- Z teoretického hlediska můžeme o umění říci, že je:
 - pozoruhodným spojením duchovních a praktických tvůrčích činností člověka
 - základní formou poznání lidského světa
 - sebevyjádřením prostřednictvím určité symboliky
 - odrazem citu, zkušeností, touhy, cílů člověka
 - pamětí lidského rodu
 - spolutvůrcem kultury či civilizace
 - svědectvím o estetickém vztahu člověka ke světu
 - specifickou formou odrazu skutečnosti

Funkce umění

- komunikuje se světem
- vytváří citový zážitek
- má zdobnou funkci
- je předmětem vědy a kritiky
- má kulturněhistorickou funkci
- v tržním hospodářství je předmětem obchodu

Druhy umění

Výtvarné umění

- Architektura
- Sochařství
- Malířství
- Užité umění

Hudební umění

Náboženské náměty a symboly

Kultura a umění v RVP ZV

- RVP ZV zahrnuje vzdělávací oblast *Umění a kultura*
 - „Umění a kultura umožňuje žákům jiné než pouze racionální poznávání světa a odráží nezastupitelnou součást lidské existence.“
 - „Vzdělávání v této oblasti přináší umělecké osvojování světa, tj. osvojování s estetickým účinkem. V procesu uměleckého osvojování světa dochází k rozvíjení specifického citění, tvořivosti, vnímavosti jedince k uměleckému dílu a jeho prostřednictvím k sobě samému i k okolnímu světu.“
- zaměření především na hudební a výtvarnou výchovu
- některé kompetence, které by měl žák získat lze vztáhnout univerzálně
 - *pochopení umění jako specifického způsobu poznání a svébytného prostředku komunikace*
 - *chapání umění a kultury v jejich vzájemně provázanosti jako neoddělitelné součásti lidské existence*
 - *Pochopení a poznání uměleckých hodnot v širších sociálních a kulturních souvislostech*
 - *k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti i kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, narodů a národností*
 - *uvědomování si sebe samého jako svobodného jedince*